

Nr 105.

Godkänd av första kammaren den 28 april 1917.

Godkänd av andra kammaren den 28 april 1917.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för befordrande av potatisodlingen m. m.

(Jordbruksutskottets utlåtande nr 45.)

Till Konungen.

I en till riksdagen den 16 april 1917 avlåten proposition, nr 243, har Eders Kungl. Maj:t under återopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att utfästelse meddelas att för statens räkning från vederbörande tillverkare inköpa de partier torkade potatisprodukter, potatisstärkelse och glykos, som till staten hembjudas före den 1 juni 1918, till pris, som fastställas av en nämnd, utsedd på sätt Kungl. Maj:t må äga föreskriva, och vilket pris avpassas så, att odlare av potatis kan påräkna ett pris av 7 kronor för hektoliter potatis av fullgod beskaffenhet och med 18 procents stärkelsehalt, levererad vid den järnvägsstation eller hamn, som är närmast potatisens odlingsort;

dels medgiva, att utfästelse meddelas, att vid inköp före den 1 juni 1918 av potatis för statens räkning priset för hektoliter potatis av fullgod beskaffenhet, levererad vid den järnvägsstation eller hamn, som är närmast potatisens odlingsort, icke må understiga 7 kronor per hektoliter;

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 14 saml. 33 häft. (Nr 105—108.) 1

dels till understöd för anläggande av potatistorkerier å extra stat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag, högst, 750,000 kronor, att under de närmare villkor Kungl. Maj:t bestämmer för ändamålet användas med iakttagande, att understöd ej må utgå med belopp överstigande halva anläggningskostnaden, ävensom medgiva att Kungl. Maj:t må under innevarande år låta förskottsvis av tillgängliga medel utanordna detta belopp;

dels ock medgiva, att, beträffande de vid sådant med understöd av statsmedel anlagt torkeri framställda produkter, utfästelse om inköp, som i första punkten härövan förmäles, må meddelas att gälla under två år från den dag, då understödet av Kungl. Maj:t beviljats, skolande i detta fall inköpspriset årligen fastställas.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll för egen del anfört följande:

»Erfarenheten under innevarande konsumtionsår har till fullo ådagalagt vikten för folknäringsens betryggande av att äga tillräckligt stor tillgång till potatis och därav beredda produkter. Det är enligt min meningoundgängligen nödvändigt, att man redan nu vidtager lämpliga åtgärder för att i detta hänseende så vitt möjligt säkerställa sig för nästa konsumtionsårs behov.

En viktig och, såsom är att hoppas, gagnarik åtgärd har redan vidtagits genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut om räntefria lån för anskaffande och tillhandahållande av utsädespotatis. I och för sig är dock denna åtgärd icke tillräcklig. Beträffande potatisen gäller likaväl som i fråga om sockerbetorna och brödsäden den av min företrädare med full rätt framhållna grundsatsen, att det viktigaste och troligen det enda verkligt effektiva sättet att stimulera till ökad odling är att tillförsäkra odlarna en sådan betalning för skörden, att odlingen kan beräknas komma att löna sig. Man kan nämligen icke påräkna, att en odling skall utökas eller ens bibehållas i oförminskad omfattning, ifall den icke går ihop i ekonomiskt hänseende för odlaren.

Den nu verkställda, härövan återgivna utredningen angående potatisodlingens främjande har till fullo bestyrkt denna för övrigt självklara sats. Vissa svårigheter hava emellertid visat sig förefinnas för att i fråga om potatisen anordna prisgarantisystemet på alldeles enahanda sätt som beträffande brödsäden, och de sakkunniga hava därför tillstyrkt, att man måtte framgå på en annan väg, nämligen genom garanterande av minimipris för vissa av potatis framställda produkter och utfästelse av staten att inköpa dessa produkter till nämnda pris. Härigenom skulle själva potatispriset påverkas indirekt och möj-

lighet funnes för övrigt att vid beviljande av licenser för användandet av potatis till industriellt bruk uppställa fordran på att potatisen inköptes till visst minsta pris, som naturligtvis skulle kunna växla efter varans kvalitet. Minimipriset å förenämnda industriella produkter skulle enligt förslaget icke redan nu i förväg fastslås utan skulle bestämmas av en särskild nämnd, där de olika intressena vore företrädade. Därjämte borde staten utfästa sig att vid inköp av potatis för allmänt behov betala minst 5 kronor för hektoliter.

Detta prisregleringssystem, vilket blivit utförligare beskrivet av de sakkunniga, synes mig vara väl funnet. Med hänsyn till senaste tidens starka prisstegring å potatis torde det emellertid vara nödvändigt, att det pris, varå garantien skall grundas, höjes utöver 5 kronor, för att det må innebära någon uppmuntran till ökad odling. Jag vill tillstyrka ett pris av 7 kronor för hektoliter, motsvarande ungefär 10 kronor för deciton. Då någon viss tidrymd för giltigheten av statens nu ifrågavarande utfästelser bör fastställas, men den föreslagna tiden ända till utgången av nästa konsumtionsår synes mig för det nu avsedda ändamålets uppnående vara dels onödigt lång, dels ock möjligen kunna försena varans bringande i marknaden, anser jag densamma böra begränsas intill den 1 juni 1918. I likhet med vad som bestämts angående brödsäden bör prisberäkningen avse potatis av fullgod beskaffenhet, levererad vid den järnvägsstation eller hamn, som är närmast dess odlingsort.

För att underlätta potatisens industriella förarbetning till för folknäringen användbara produkter, som äro lätta att lagra och transportera, hava de sakkunniga tillstyrkt understöd för anläggande av potatistorkerier. Även detta förslag finner jag vara särdeles välbetänkt. Då, såsom livsmedelskommissionen framhållit, större antal nya torckerier än 30 icke torde komma att anläggas, kan statsbidragsbeloppet inalles beräknas till högst 750,000 kronor. Medel härtill torde böra begäras av riksdagen och beräknas utgå från de medel till belopp av 24 miljoner kronor till åtgärder i prisregleringssyfte, som Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att tillsvidare beräkna utom huvudtitlarna.

För att dessa nyanlagda torckerier skola kunna påräkna att inom avsedd tid amortera sin anläggningskostnad, torde för deras del tiden för statens prisgaranti å den framställda produkten böra, såsom de sakkunniga ock föreslagit, utsträckas till två år, vilken tid bör räknas från den dag, då Kungl. Maj:ts beslut om understödet fattats.

Vad övriga av de sakkunniga och livsmedelskommissionen fram-

ställda förslag angår, behöva desamma icke, åtminstone för närvarande, föranleda någon framställning till riksdagen.»

Riksdagen delar till fullo departementschefens uppfattning, att det är en angelägenhet av synnerlig vikt, att från statsmakternas sida sådana åtgärder vidtagas, vilka äro ägnade att i nuvarande läge verksamt stimulera den särskilt för vår folknäring ytterst betydelsefulla potatisodlingen. Utan ett statsingripande i sådant syfte torde nämligen enligt riksdagens uppfattning vara att befara, att nämnda odling icke når den utsträckning, att behovet av potatis för nästkommande konsumtionsår kan behörigen tillgodoses. — Av skäl, som framhållits av de i statsrådsprotokollet omförmälda sakkunniga, synes riksdagen statens mellankomst härvid lämpligast böra, såsom Eders Kungl. Maj:t jämväl föreslagit, ske medelst garanterande av ett i särskild uti propositionen angiven ordning bestämt pris å vissa närmare angivna av potatis framställda produkter.

Det pris å potatis, varå ifrågavarande prisgaranti skulle grundas, har i förevarande framställning föreslagits till 7 kronor per hektoliter. Med hänsyn emellertid till den omständigheten, att detta pris kan antagas bliva normerande för det pris, till vilket varan i fråga torde komma att i marknaden tillhandahållas konsumenterna, synes riksdagen priset icke böra sättas till högre belopp än 6 kronor per hektoliter, så mycket mer som fastställande av ett sådant pris enligt riksdagens förmenande torde vara ägnat att främja en önskvärd ökning av produktionen. — Rörande tiden, inom vilken vederbörande tillverkare skola hava till staten hembjudit ifrågavarande produkter, torde denna böra i anslutning till Eders Kungl. Maj:ts förslag fastställas till den 1 juni 1918.

Mot garanterande på sätt föreslagits av minimipris å de partier potatis, som kunna komma att för statens räkning inköpas före nämnda dag, har riksdagen intet att erinra. I överensstämmelse med vad ovan anförts torde detta pris emellertid böra bestämmas till 6 kronor per hektoliter.

Det av Eders Kungl. Maj:t framförda förslaget rörande anläggning av potatistorkerier anser riksdagen värt beaktande. Betydelsen av att kunna genom torkning på ett rationellt och ändamålsenligt sätt tillvarataga en del av skörden torde nämligen ligga i öppen dag. Då emellertid, såsom departementschefen framhållit, företag av ifrågavarande slag icke torde kunna med utsikt till framgång realiseras utan hjälp av statsmedel, anser jämväl riksdagen, att särskilt anslag bör för ändamålet anvisas. Beträffande frågan om understödets belopp biträder riksdagen Eders Kungl. Maj:ts förslag att bidrag ej bör utgå till belopp överstigande halva

anläggningskostnaden. Storleken av det såsom erforderligt ansedda beloppet ger icke anledning till någon riksdagens erinran.

Ej heller har riksdagen något att invända mot fastställande på sätt Eders Kungl. Maj:t föreslagit av den tid, under vilken statens prisgaranti för den vid nyanlagt potatistorkeri framställda produkten må gälla.

Under återopande av det anförda får riksdagen anmäla, att riksdagen *dels* medgivit, att utfästelse meddelas att för statens räkning från vederbörande tillverkare inköpa de partier torkade potatisprodukter, potatisstärkelse och glykos av fullgod beskaffenhet, som till staten hembjudas före den 1 juni 1918, till pris, som fastställas av en nämnd, utsedd på sätt Kungl. Maj:t må äga föreskriva, och vilket pris avpassas så, att odlare av potatis kan påräkna ett pris av 6 kronor för hektoliter potatis av fullgod beskaffenhet och med 18 procents stärkelsehalt, levererad vid den järnvägsstation eller hamn, som är närmast potatisens odlingsort;

dels medgivit, att utfästelse meddelas, att vid inköp före den 1 juni 1918 av potatis för statens räkning priset för hektoliter potatis av fullgod beskaffenhet, levererad vid den järnvägsstation eller hamn, som är närmast potatisens odlingsort, icke må understiga 6 kronor per hektoliter;

dels till understöd för anläggande av potatistorkerier å extra stat för år 1918 anvisat såsom förslagsanslag, högst, 750,000 kronor, att under de närmare villkor Kungl. Maj:t bestämmer för ändamålet användas med iakttagande, att understöd ej må utgå med belopp överstigande halva anläggningskostnaden, ävensom medgivit, att Kungl. Maj:t må under innevarande år låta förskottsvis av tillgängliga medel utanordna detta belopp;

dels ock medgivit, att, beträffande de vid sådant med understöd av statsmedel anlagt torkeri framställda produkter, utfästelse om inköp, som i första punkten härövan förmäles, må meddelas att gälla under två år från den dag, då understödet av Kungl. Maj:t beviljats, skolande i detta fall inköpspriset årligen fastställas.

Stockholm den 28 april 1917.

Med undersåtlig vördnad.